УКРАЇНСЬКА МОВА

UKRAINIAN LANGUAGE

ISSN: 2411-6181(on-line); ISSN: 2311-9896 (print)
Current issues of social studies and history of medicine. Joint Ukrainian – Romanian scientific journal, 2025, № :1 (39), P. 77-82
УДК *811.161.2'373.23'42:821.161.2-3.09Роздо.*
DOI *10.24061/2411-6181.1.2025.440*

АНТРОПОНІМИ В ІДІОСТИЛІ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО (НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ «ҐУДЗИК», «ҐУДЗИК 2. ДЕСЯТЬ РОКІВ ПО ТОМУ»)

Наталія РУСНАК, Діана КІБАК,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
n.rusnak@chnu.edu.ua, kibakdiana@gmail.com
Юлія РУСНАК, Валерія АНДРІЄЦЬ,
Буковинський державний медичний університет,
yuliyarusnak@bsmu.edu.ua, andriets.valeriia@bsmu.edu.ua

ANTHROPONYMS IN THE IDIOSTYLE OF IREN ROZDOBUDKO (BASED ON THE LITERARY TEXTS «BUTTON», «BUTTON 2. TEN YEARS LATER»)

Natalia RUSNAK, Diana KIBAK
Chernivtsi National University
named after Yuriy Fedkovych,
ORCID ID: 0000-0002-1809-0337;
ORCID 0000-0001-5926-1705;
Yulia RUSNAK, Valeria ANDRIYETS,
Bukovinian State Medical University,
Researcher ID: S-8544-2016
ORCID 0000-0001-9941-4411.

Natalia Rusnak, Diana Kibak, Yulia Rusnak, Valeria Andriyets. Anthroponyms in the idiostyle of Iren Rozdobudko (based on the literary texts «Button», «Button 2. Ten Years Later»). A type of onyms – anthroponyms, or proper names, represent a class of words that do not have a semantic structure, do not indicate a personal characteristic, and perform only nominative-cognitive, distinguishing (separating), and identifying functions in language.

The purpose of the article is to conduct a meticulous study of I. Rozdobudko's idiostyle, in particular, to analyze proper names – anthroponyms in the dilogy of the Ukrainian writer: to characterize the onyms by semantics, structure and origin, and to make the conclusions onto the modern Ukrainian anthroponym.

Research methods. The research was carried out using the basic general scientific methods of analysis and synthesis, linguistic methods – descriptive, structural, comparative-historical. The descriptive method generalized the factual material. The structural method contributed to the inventory and systematization of linguistic phenomena. The comparative-historical method shed light on the origin of nomens.

Conclusions. Onyms are at the intersection of four branches of linguistics – onomastics, grammar, ethnolinguistics and text linguistics. In a literary text, proper names provide a textual category of reference, illustrate the chronotope (time-space), and «title» substantive-factual information.

The plot line of the work is connected with anthroponyms. The author chooses the names of the characters in accordance with the place and time of action, the trends prevailing in society, and her own preferences. In I. Rozdobudko's artistic dilogy a wide palette of anthroponyms is represented by different names (one-component, two-component, three-component), precedent names and nicknames of people. Among the names of people there are Ukrainian names, Greek and Latin names adapted in the Ukrainian language, which through the Church Slavonic language fell into Old Russian, and foreign names.

Keywords: *proper names, onyms, anthroponyms, idiostyle, onomastics, ethnolinguistics, text linguistics.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Протиставлення двох груп слів – онімів та апелятивів – спричинило виокремлення ономастики – галузі знань, що вивчає «сукупність власних назв у словниковому складі мови»[1]. У класі іменника виокремлюють лексико-граматичну категорію власних і загальних назв. «Власні імена представляють клас імен, котрі не володіють семантичною структурою і виконують у мові тільки номінативно-пізнавальну та видільну (виокремлювальну) функції. Називаючи особу, власні імена не називають ніяких властивостей, характеристик чи ознак цієї особи»[2]**.** Додамо, що власні назви, вирізняючи об'єкт, виконують індентифікувальну функцію. Велике значення відіграють власні назви і у художньому тексті, забезпечуючи передовсім текстову категорію референції – «систему зв'язків між актуалізованими у мовленні іменами або іменними групами (або еквівалентними структурами) та світом, тобто об'єктами реальності»[3], отже, мовні одиниці співвідносять текст з дійсністю. Оніми у тексті ілюструють також категорію хронотопу (часо-простору),

[1] Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t. [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vol.], Kyiv, 1970-1980, Vol. 5, P. 698 [in Ukrainian].
[2] Krupa M. Linhvistychnyi analiz khudozhnoho tekstu [Linguistic analysis of a literary text], Ternopil, 2005, P. 310 [in Ukrainian].
[3] Shtern I. B. Vybrani topiky ta leksykon suchasnoi linhvistyky: entsyklopedychnyi slovnyk dlia fakhivtsiv z teoretychnykh humanitarnykh dystsyplin ta humanitarnoi informatyky [Selected Topics and Lexicon of Modern Linguistics: An Encyclopedic Dictionary for Specialists in Theoretical Humanities and Humanities Informatics], K.: ArtEk, 1998, P. 271 [in Ukrainian].

«озаглавлюють» змістовно-фактуальну інформацію. Таким чином, оніми перебувають на перетині трьох галузей мовознавства – ономастики, граматики і лінгвістики тексту.

В ономастиці розрізняють такі класи власних назв, або онімів: антропоніми – назви людей; міфоніми – назви міфічних істот і божеств; топоніми – назви географічних об'єктів; хрематоніми – назви предметів матеріальної та духовної культури; ергоніми – назви організаці з подальшою класифікацією.

Актуальність статті зумовлена потребою подальшого вивчення текстової реалізації української мови, а також необхідністю дослідження ідіостилю сучасних українських письменників, зокрема української письменниці, ілюстраторки та сценаристки Ірен Роздобудько.

Мета статті – провести атомарне дослідження ідіостилю І.Роздобудько, зокрема проаналізувати власні назви – антропоніми у дилогії української письменниці: схарактеризувати оніми за семантикою, структурою та походженням, спроєктувати висновкові положення на сучасний український антропонімікон.

Матеріал та мета дослідження «виводять» його у площину стилістики, де сталими є розвідки ідіостилю письменників. Так, сукупність мовних виражальних засобів В. Шевчука вивчала О. С. Переломова, ідіостиль поетичних творів С. Гординського – В. Ф. Півень, ідіостиль С. Воробкевича – Н. О. Шатілова, ідіостиль Є. Ярошинської – Г. Мораращ; ідіолект Т. Шевченка досліджував С. А. Січкар.

Художні тексти «Ґудзик» і «Ґудзик – 2» за жанровим розмаїттям – романи, хоча авторка визначає дилогію як психологічну драму. Події художнього тексту «Гудзик» відбуваються в кінці ХХ ст., сюжетна лінія художнього тексту «Ґудзик – 2» пов'язана з Революцією Гідності. Дилогія І. Роздобудько ґрунтується на реальних фактах. У творі письменниця порушує низку проблем, зокрема кохання і зради, брехні й довіри, залежності й свободи, любові і нелюбові, деградації, пошуку справжнього сенсу життя та ін.

Творчість Ірен Роздобудько досліджували Я. Голобородько, Л. Горболіс, Н. Герасименко, Н. Акулова, Ю. Джугастрянська, С. Філоненко, Л. Старовойт, О. Романенко, Г. Улюра.

Методи дослідження. Дослідження виконано на основні загальнонаукових методів аналізу та синтезу, лінгвістичних – описового, структурного, порівняльно-історичного. Описовий метод узагальнив фактичний матеріал. Інвентаризації та систематизації мовних явищ посприяв структурний метод. Порівняльно-історичний метод висвітлив походження номенів.

Виклад основного матеріалу. З антропонімами пов'язаний не лише хронотоп тексту, але й сюжетна лінія твору. Авторка обирає імена персонажів відповідно до місця і часу дії, тенденцій, які панують у суспільстві, та, зрештою, до власних уподобань. У художніх творах представлено такі антропоніми: *Ліза, Мишко, Саша, Ліка, Сергій, Валя, Ритуся, Макс, Оленка, Танька, Віка, Ліна, Марина, Микола, Стас, Тетяна Миколаївна, Ганна Тарасівна, Марія Григорівна, Павло Костянтинович, Олександра Іванівна, Арнольд Семенович, Марія Василівна, Антоніна Петрівна, Платонівна, Петрович, Яківна, Семенович, Любов Данилівна Северин, Влайко, Мілан, Дезмонд, Андріс, Валдіс, Пол, Джошуа, Шон, Адель, Енджі Маклейн, Маркус Дрейк, Мелані Страйзен, Збишек Залеські, Олівія Берд, Олександр Блок, Шарль Перро, Омар Хайям, Гемінгвей, Ніцше, Моцарт, Фройд.*

Варто зазначити, що антропоніми цікаві ще й тим, що вони мають внутрішню форму, а отже, виступають об'єктом дослідження етнолінгвістики, це четвертий вектор вивчення онімів.

За структурою антропоніми поділяють на однокомпонентні, двокомпонентні та трикомпонентні назви. Однокомпонентні антропоніми репрезентують дві групи: офіційні (повні) імена та неофіційні (скорочені) назви.

У художніх текстах реєструємо лише дві офіційні (повні) назви: *Сергій, Марина*. Їхнє використання пов'язане з офіційним забарвленням спілкування.

Чоловіче ім'я *Сергій* запозичене через церковнослов'янську мову в давньоруську з грецької зі значенням «високий», можливо, в грецькій пов'язане з родовим латинським ім'ям *Sergius*[4]. Напр.: *Він пробіг краєм імпровізованого столу якраз у той момент, коли ми цмулили нерозведений спирт, поминаючи* ***Сергія***[5]**.**

Жіноче ім'я *Марина,* у якого відсутній неофіційний варіант, через старослов'янську мову запозичене в давньоруську з грецької, означає «морська»[6]. Напр.: *Таким чином, за рекомендацією однієї своєї колишньої студентки, Ліни, я познайомився з* ***Мариною***[7].

Закономірно, що в художніх текстах переважають неофіційні назви, які ніби уводять героїв твору у повсякденне життя читача, адже автор і читач не роз'єднані в часі. Авторка обирає імена, які відповідають духу часу, популярні на порубіжжі ХХ-ХХІ століття. До неофіційних назв належать: гіпокоризми, демінутиви, пейоративи, алегроформи.

До гіпокоризмів, або скорочених домашніх імен, які виявляють прихильність до людей, відносимо такі власні назви: *Ліза, Саша, Ліка, Валя Віка, Ліна.* Звернімо увагу, що здебільшого це жіночі найменування. Гіпокоризми *Ліза, Саша, Ліка, Ліна* постали внаслідок аферези (усічення ініціальної частини номінації); усічення фінальної частини слова (апокопи) спричинило назви *Валя, Віка*.

Імена фігурують у неофіційній обстановці знайомства.

[4] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t. [Etymological dictionary of Ukrainian language in 7 volumes.], za red. O. S. Melnychuka ta in, Kyiv: Nauk. dumka, 2006, V. 5, P. 217 [in Ukrainian].

[5] Rozdobudko I. Gudzyk [The Button], Kharkiv: Folio, 2006, P. 60 [in Ukrainian].

[6] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t…, op. cit., V. 3, P. 394.

[7] Rozdobudko I. Hudzyk-2. Desiat rokiv po tomu [Button 2. Ten years later], Kyiv: Nora-Druk, 2015, P. 19 [in Ukrainian].

Ліза – скорочена назва від *Єлизавета*. Ім'я *Єлизавета* потрапило в давньоруську мову через церковнослов'янську з грецької, грецька назва походить з гебрейської з первісним значенням «бог – моя клятва; богом я присягаюсь»[8]. Напр.: *Не напружуйся, – раптом сказала вона. – Мене звати* ***Ліза.*** *Ти ж це хотів дізнатися*?[9].

Саша – скорочена назва від *Олександра. Олександр* в перекладі з грецької «захисник». До цього ж кореня сходяться українські імена *Андрій* і *Олексій*[10]. *До речі, Саша* – андрогінне ім'я, або унісекс-ім'я, може належати жінці і чоловікові. Це також одна із рис сучасного антропонікону. Напр.: *Дівчину в чорному звали* ***Сашею***[11]**.**

Гіпокоризми супроводжують неофіційне спілкування, маркують мовлення персонажів.

Ліка – неофіційна форма від *Анжеліка.* Ім'я *Анжеліка* латинського походження, утворене від латинського слова *angelicus* «ангельська, подібна до ангела». Напр.: *Треба зателефонувати мамі і попросити, аби привезла* ***Ліку*** *ближче до вечора, поки вона прибере, сходить до магазину по хліб і молоко, приготує щось смачненьке*[12].

Віка – скорочена назва від *Вікторія*. Ім'я Вікторія походить з латинської мови, означає «перемога»[13]. Напр.: *– Не переймайся, – відмахнулась* ***Віка****. – Вона завжди мало говорила*[14].

Серед неофіційних назв є декілька демінутивів, зокрема: *Оленка, Мишко, Ритуся.*

Оленка – зменшувальна форма від повної назви Олена, утворена за допомогою суфікса *-к-*. *Олена* через церковнослов'янське посередництво запозичене в давньоруську з грецької, в перекладі означає «факел з тростини», звідси тлумачення внутрішньої форми як «світла», за іншою гіпотезою, назва пов'язана з гіпотетичної формою, спорідненою з лат. *Venus* «Венера»[15]. Напр.: *Я сів у крісло перед дзеркалом,* ***Оленка*** *пильно подивилася на моє обличчя*[16].

Мишко – зменшено-пестливе від повної назви *Михайло*, утворене за допомогою суфікса *-к-*. Ім'я *Михайло* через церковнослов'янське посередництво запозичене в давньоруську мову з грецької, пов'язане з гебрейським «хто як бог»[17]. Напр.: *Тоді ми – я та двоє старших від мене друзів – сиділи в ресторані «Лісовий» та добирали достойні об'єкти для продовження бенкету «на хаті» в* ***Мишка***[18].

Натрапляємо на одне зменшено-пестливе ім'я з суфіксом *-ус-*, утворене від неофіційної назви *Ритуся.* Повне ім'я *Маргарита* грецького походження, означає «перлина»[19]. Напр.: *Бабуся Валя витирала хустинкою розчулені, почервонілі очі, Платонівна насолоджувалась імпортним лікером, а* ***Ритуся*** *мусолила під столом мою ногу своєю розпашілою ступнею*[20].

У художніх творах фіксуємо пейоратив з суфіксом -к-: *Танька.*

Танька – зневажливо-згрубіле від *Тетяна*. Походження ім'я *Тетяна* остаточно не вияснено, виводиться від лат. *Tatius* «Татій», імені сабінського царя, або ж від грецького слова «установлюю, визначаю»[21]. Напр.: *– Будеш, як сир в маслі… – сказала* ***Танька****, котра вже зо два роки парилася на трасі, продаючи шини і в дощ, і в спеку*[22].

До антропонімікону дилогії І. Роздобудько входять алегроформи – скорочені та стягнені форми слів і словосполучень, які виникають у розмовній мові при прискореному темпі мовлення (з додатковими чинниками емоційного характеру), алегроформи спричиняє апокопа. Алегроформи – характерна особливість сучасного українського антропонімікону. Здебільшого алегроформи надають значущості носіям імен. У художньому творі наявні такі алегроформи: *Макс, Ден, Стас.*

Макс – скорочена назва від *Максим*. Ім'я *Максим* через церковнослов'янське посередництво запозичене в давньоруську мову з грецької, грецьке ім'я походить від латинського *Maximus* (родинне ім'я, що приєднувалося до родового), яке зводиться до прикметника *maximus* «найбільший»[23].

Ден – скорочена назва від *Денис*. Ім'я *Денис* запозичене через церковнослов'янську мову в давньоруську з грецької, походить від імені бога *Діоніса*[24]. Напр.: *Ден та Макс – два круті хлопаки, майбутні генії, швидко збігали в сільпо і завантажилися кількома пляшками міцного «чорнила»*[25].

Стас – скорочена назва від *Станіслав. Станіслав* складне утворення наказового способу дієслова

---

[8] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t…, op. cit., V. 2, P. 180.
[9] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 19.
[10] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t…, op. cit., V. 4, P. 179.
[11] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 24.
[12] Ibidem, P. 40.
[13] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t…, op. cit., V. 1, P. 398.
[14] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 167.
[15] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t…, op. cit., V. 4, P. 179.
[16] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 133.
[17] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t…, op. cit., V. 3, P. 468.
[18] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 22.
[19] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t…, op. cit., V. 3, P. 391.
[20] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 69.
[21] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t…, op. cit., V. 5, P. 563.
[22] Rozdobudko I. Hudzyk-2. Desiat rokiv po tomu…, op. cit., P. 73.
[23] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t…, op. cit., V. 3, P. 368.
[24] Ibidem, V. 2, P. 33.
[25] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 9.

стати і основи іменника *слава*; пізніше могло бути підтримане впливом польської мови[26]. Напр.: *Марина вирішила, що сьогодні мусить розставити все по своїх місцях і підготуватися до змін, які можуть відбутися, щойно вона скаже* ***Стасу*** *«так»*[27].

У текстах натрапляємо на однокомпонентні власні назви, які становлять найменування по батькові. Це стала риса українського розмовного мовлення, що створює невимушений тон спілкування: *Платонівна, Петрович, Яківна, Семенович.*

Платонівна – по батькові від *Платон, Платон* через церковнослов'янську мову запозичене з грецької, грецьке *Платон* – псевдонім давньогрецького філософа Арістоклеса, що, можливо означав «широкоплечий» як натяк на його широкі плечі[28]. Напр.: *Бабуся Валя витирала хустинкою розчулені, почервонілі очі,* ***Платонівна*** *насолоджувалась імпортним лікером, а Ритуся мусолила під столом мою ногу своєю розпашілою ступнею*[29].

Петрович – по батькові від *Петро*. Ім'я *Петро* через церковнослов'янську мову запозичене в давньоруську з грецької, в перекладі з грецької означає «камінь, скеля»[30]. *Та ти хіба нашого* ***Петровича*** *не знаєш? З ранку язика не поверне*[31].

Яківна – по батькові від *Яків. Яків* – запозичення з церковнослов'янської мови, в яку потрапило з гебрейської з первісним значенням «(він) іде слідом за кимось»[32]. ***Яківна*** *насупилася, та все ж всілась на своє місце й знову почала мене розглядати*[33].

Семенович – по батькові від *Семен. Семен* через церковнослов'янське посередництво запозичене в давньоруську мову з грецької, походить від гебрейського «слухати»[34]. Напр.: *Чоловік,* ***Семенович****, чемно перепросив, вилаявшись, мовляв, до інституту літератури, де один з пунктів облаштовано, вже не прорвемось: звідти вже «беркутята» сунуть*[35].

У художніх творах фіксуємо такі іноземні імена*: Влайко, Мілан, Дезмонд, Андріс, Валдіс, Пол, Джошуа, Шон, Адель.*

Назва *Влайко* трапляється в болгарському, румунському, сербському культурному контексті, слово має слов'янське походження, пов'язане зі слов'янським коренем *влад* «володіти, керувати» або може бути етнонімним утворенням від *влах*, у такому разі «той, що з Валахії». Напр.: – *Саме ці зробив* ***Влайко,*** *мій фотограф. Пан чимось незадоволений? Я можу чимось зарадити*?[36].

Чоловіче ім'я *Мілан*, поширене в Сербії, Чехії, Хорватії, Словаччині, походить від слов'янського кореня *мил* «милий, ласкавий». Напр.: – *Як казав мій дідусь* ***Мілан*** *– земля йому пухом! – дві чарки виноградної горілки і я згадаю, якого кольору очі були у сьомої доньки Адама*[37].

Чоловіче ім'я *Дезмонд* ірландського походження і означає «той, хто родом з південної частини Мунстера (це історична провінція з Ірландії)». Ім'я стало популярним завдяки святому Дезмонду, а також історичним і культурним постаттям. Напр.: *Так, – зітхнула вона. – Але по-моєму єдиний, хто не змінився – це саме* ***Дезмонд***[38]***.***

Андріс походить від грецького імені *Андреас* «мужній, хоробрий, сильний», це латинська форма імені *Андрій*, поширена в Латвії. – *Вона там, старий! – заволав* ***Андріс*** *у слухавку збудженим голосом, немов його вкусив скажений пес*[39].

Валдіс чоловіче ім'я латиського походження, поширене в Латвії. Ім'я *Валдіс* може тлумачитися як «володар; той, хто керує» або скорочення від «славний правитель». Напр.: *Розмова з директором санаторію паном* ***Валдісом****, виявилася, попри старі пересторо ги, необтяжливою*[40].

Пол – чоловіче ім'я латинського походження, походить від латинського *Paulus* «маленький, скромний, небагатослівний». Це варіант українського *Павло*, *Пол* вживається в англійській, французькій, німецькій мовах. Напр.: *У* ***Пола*** *була підбита щелепа, у мене під оком світився фіолетовий синець*[41].

Джошуа – англійська форма біблійного імені *Йешуа. Джошуа* – чоловіче ім'я, що походить від єврейського *Йехошуа*, у перекладі з івриту означає «Господь – спасіння» або «Бог є спасителем». ім'я *Ісус* – це грецька і латинська форма єврейського імені *Йешуа* або довшої форми *Йехошуа*. Напр.: *...****Джошуа*** *сам сповістив їй про фестиваль і про авторство фільму, який дійсно належав тій самій Єлизаветі Тенецькій*[42].

Шон – походить з ірландської мови, це ірландський варіант імені *Джон*, яке в свою чергу походить від єврейського *Йоханан* «Бог милостивий», «Господня благодать». Ім'я поширене в Ірландії, США, Канаді, Великій Британії, український відповідник –

[26] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t…, op. cit., V. 5, P. 396.
[27] Rozdobudko I. Hudzyk-2. Desiat rokiv po tomu…, op. cit., P. 91.
[28] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t…, op. cit., V. 4, P. 433.
[29] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 69.
[30] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t…, op. cit., V. 4, P. 362.
[31] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 181.
[32] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t…, op. cit., V. 6, P. 541.
[33] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 182.
[34] Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy v 7 t…, op. cit., V. 5, P. 211.
[35] Rozdobudko I. Hudzyk-2. Desiat rokiv po tomu…, op. cit., P. 261.
[36] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 148.
[37] Ibidem, P. 152.
[38] Rozdobudko I. Hudzyk-2. Desiat rokiv po tomu…, op. cit., P. 4.
[39] Ibidem, P. 8.
[40] Ibidem, P. 10.
[41] Ibidem, P. 126.
[42] Ibidem, P. 136.

Іван. Напр.: *Вона потисла* ***Шону*** *руку і віддала валізку, розмірові якої він здивувався: «Це – все?»*[43].

Жіноче ім'я *Адель* – германське, походить від *adal* «благородний, шляхетний», ім'я популярне у Франції, Німеччині, Англії, Скандинавії. Напр.: *Я –* ***Адель****, дружина містера Шепарда*[44].

У художніх текстах виокремлюємо такі двокомпонентні власні назви (імена та по батькові): *Тетяна Миколаївна, Ганна Тарасівна, Марія Григорівна, Павло Костянтинович, Олександра Іванівна, Арнольд Семенович, Марія Василівна, Антоніна Петрівна.* Напр.: *Близько восьмої* ***Тетяна Миколаївна*** *почала зворушливо покашлювати під кабінетом. / Прожила я в бабусі* ***Ганни Тарасівни*** *до середини зими. / Вискочила на подвір'я.* ***Марія Григорівна*** *кинула на мене скептичний погляд*[45]*./ І тому* ***Павло Костянтинович*** *продовжував розмову сам із собою, стишивши голос. /* ***Олександра Іванівна*** *знизала плечима. Це могло означати все що завгодно – і «так», і «ні». Або – «відчепись». / На більш серйозні рейки ці спостереження за собою і людьми поставив старенький викладач* ***Арнольд Семенович****, котрого на лекціях майже ніхто не слухав, адже говорив він повільно і собі під ніс. / –* ***Марія Василівна*** *мені щоранку щось приносить, хоч я і не прошу. / Ось кого вона не відвідала, поглинута своїми проблемами –* ***Антоніну Петрівну****, колишню вчительку*[46].

У творі натрапляємо на одну трикомпонентну назву (ім'я, по батькові, прізвище) *Любов Данилівна Северин*: *Увечері ще мала зайти до* ***Любові Данилівни*** *Северин, яка тепер знаходилась під опікою доглядальниці і чекала на неї, щоб «погомоніти» про ту «проклятущу Америку», з якої « не повертаються»*[47].

З-поміж антропонімів виокремлюємо прецедентні назви – імена людей, відомих широкому загалу, які зробили внесок у культуру. У художньому тексті прецедентні імена репрезентують інтелектуалізацію творчого задуму автора. У художньому творі спостерігаємо такі прецедентні імена**:** *Гемінгвей, Ніцше, Моцарт, Фройд, Шарль Перро, Олександр Блок, Омар Хайям.*

Гемінгвей – видатний американський письменник і журналіст, лауреат Нобелівської премії (1954 р). Написав такі відомі твори, як «Старий і море», «Прощавай, зброє», «Свято, яке завжди з тобою», «По кому подзвін»**.** Напр.: *Дорогою я читав* ***Гемінгвея****, покурював «травку» в туалетах потягів і думав, що я – типовий представник «утраченого покоління»*[48].

Ніцше – відомий німецький філософ, культурний критик, поет і філолог, психолог, представник ірраціоналізму, один із найвпливовіших мислителів нової доби, чиї ідеї вплинули на філософію, літературу, психологію, а також на культурні й політичні дискусії XX ст. Написав такі відомі праці: «Походження трагедії з духу музики», «Наука і мудрість у боротьбі», «Філософія в трагічну епохі Греції», «Так казав Заратустра». Напр.: ***Ніцше*** *– вартий уваги хоча б за те, що з його антигуманістичними та антихристиянськими ідеями погодиться лише меншість*[49].

Моцарт – австрійський композитор XVIII ст., який вплинув на подальшу музичну культуру. У творчому доробку музиканта близько 600 творів: симфонії, концерти, опери, меси, камерна музика; найвідоміші з яких опери «Чарівна флейта», «Дон Жуан», «Весілля Фігаро» та «Реквієм». Напр.: *Вона народжувалася під мелодію* ***Моцарта****, яка линула з лікарняного репродуктора, народжувалася так само легко, як і прекрасна музика кілька сторіч тому*[50]**.**

Серед прецедентних назв також натрапляємо на прізвище психолога *Фройда* – австрійського лікаря-невропатолога XIX ст., засновника психоаналізу – методу лікування психічних розладів і теорії людської психіки; автор робіт «Походження видів» та «Дослідження душевного життя новонароджених». Напр.: *Гадаю, мене привітав би сам* ***Фройд***[51]**.**

Шарль Перро – французький письменник, поет і критик XVII ст., основоположник жанру літературної казки. Написав популярні і всесвітньо відомі казки: «Кіт у чоботях», «Попелюшка», «Спляча красуня», «Червона шапочка», «Синя Борода», «Осляча Шкура». Напр.: *А ти вважав, що я маленька дівчинка, котра не читала нічого складнішого від казок* ***Шарля Перро***?[52].

Олександр Блок – видатний російський поет XX ст., один із найяскравіших представників Срібної доби російської поезії, один із засновників символізму; поєднання містичного і буденного, відчуженого і повсякденного притаманне творчості Блока. Написав відому збірку «Вірші про прекрасну Даму». Напр.: *Зрештою, я був романтичним, захоплювався* ***Олександром Блоком*** *і нічого не мав проти, аби в моєму житті з'явилася Прекрасна Дама*[53].

Омар Хайям – перський поет, математик, філософ, математик, астроном XII ст. Найвідоміший у світі як автор рубаї – коротких чотиривіршів із глибоким змістом про життя, смерть, кохання та мудрість. Напр.: *Що краще, як вичитала у свого улюбленого* ***Омара Хаяма****, «голодувати, ніж їсти абищо»*[54].

Прізвиська людей на відміну від імен актуалізують якусь ознаку особи. У художній дилогії

[43] Ibidem, P. 182.
[44] Ibidem, P. 184.
[45] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 4; 197; 214.
[46] Rozdobudko I. Hudzyk-2. Desiat rokiv po tomu…, op. cit., P. 74; 76; 81; 224; 254.
[47] Ibidem, P. 96.
[48] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 60.
[49] Ibidem, P. 63.
[50] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 42.
[51] Ibidem, P. 54.
[52] Ibidem, P. 108.
[53] Ibidem, P. 52.
[54] Rozdobudko I. Hudzyk-2. Desiat rokiv po tomu…, op. cit., P. 79.

авторки реєструємо прізвиська: *Лисиця, Віслюк, Залізна Ґава, Царівна-жабка.*

Лисицею назвали головну героїню за волосся рудого кольору. Напр.: *Процес був досить неприємним і болючим, але* ***Лисиця*** *сиділа тихо й слухняно, тільки голова її смикалася в різні боки, як у ляльки»*[55]. ***Птаха*** *долив горілки в склянку, яку* ***Лисиця*** *ще тримала в руці: – Пий, дорогенька, вдома не наллють*![56]**.**

Віслюком назвали героїню через впертий характер. Напр.: *Подумки я одразу охрестив цю нахабу «****Віслючком****», але на курс довелося взяти – дурень був би, якби не взяв*[57]**.**

Через неймовірно зелений колір очей головний герой асоціював Ліку із *царівною-жабкою.* Напр.: *Вдивляючись в обличчя, ловив себе на думці, що серед тисячі зустрічних виглядав рудоволосу* ***«царівну-жабку»*** *з опущеними на пів-щоки віями, а не статурну білявку з різкою американською вимовою»*[58].

Прізвисько *Залізна Ґава* отримала помічниця Енджі Маклейн через те, що була прямою та різкою у своїх висловленнях. Напр.: *Не встигли вони зайти до помешкання, як на них, мов фурія, вилетіла та, про яку в селищі теж пліткували – служниця місіс Страйзен на ім'я «****Залізна Ґава****»*[59]**.**

Висновки. Оніми перебувають на перетині чотирьох галузей мовознавства – ономастики, граматики, етнолінгвістики та лінгвістики тексту. У художньому тексті власні назви забезпечують текстову категорію референції, ілюструють хронотоп (часо-простір), «озаглавлюють» змістовно-фактуальну інформацію.

З антропонімами пов'язана сюжетна лінія твору. Авторка обирає імена персонажів відповідно до місця і часу дії, тенденцій, які панують у суспільстві, та до власних уподобань. У художній дилогії І.Роздобудько широка палітра антропонімів представлені іменами (однокомпонентними, двокомпонентними, трикомпонентними), прецедентними назвами та прізвиськами людей. З-поміж імен людей українські імена, адаптовані українською мовою грецькі та латинські назви, які через церковнослов'янську мову потрапили в давньоруську, та іноземні назви.

Однокомпонентні антропоніми представлено офіційними (повними) іменами та неофіційними (скороченими) назвами. У художніх текстах переважають неофіційні назви, які ніби уводять персонажів твору у життя читача. До неофіційних назв належать гіпокоризми, демінутиви, пейоративи, алегроформи. Гіпокоризми, або скорочені домашні імена, що супроводжують неофіційне спілкування, маркують мовлення персонажів, постали внаслідок аферези та апокопи. Алегроформи – характерна особливість сучасного українського антропонімікону, надають значущості носіям імен. Однокомпонентні власні назви, найменування по батькові – стала риса українського розмовного мовлення, що увиразнює невимушеність спілкування. Прецедентні назви сприяють інтелектуалізації художнього мовлення. Прізвиська людей на відміну від імен актуалізують якусь ознаку особи.

Руснак Наталія *– доктор філологічних наук, професор кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Коло наукових інтересів: когнітивна лінгвістика, діалектологія, етнолінгвістика, прагматична текстологія. Автор понад 159 наукових праць, у тому числі 5 монографій.*

Rusnak Natalia *– Doctor of Philological Sciences, Professor of the Department of Modern Ukrainian Literature Language at the Chernivtsi National University named after Uriy Fedcovich. Research interests: cognitive linguistics, dialectology, ethnolinguistics, pragmatic textology. Author of more than 159 scientific works, including 5 monographs.*

Кібак Діана *– кандидат філологічних наук, викладач кафедри румунської і класичної філології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Автор та співавтор численних навчально-методичних праць у галузі філології, етнографії та діалектології.*

Kibak Diana *– Candidate of Philological Science, Lecteur of Romanian Classical Philology Department of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Author and co-author of numerous educational works in philology, etnography and dialectology scientific field.*

Руснак Юлія *– кандидат філологічних наук, доцент кафедри суспільних наук та українознавства Буковинського державного медичного університету. Після захисту кандидатської дисертації «Лексика родинних обрядів у буковинському діалекті» за спеціальністю 10.02.01. – українська мова продовжує дослідження у галузі діалектології, етнолінгвістики, викладання української мови як іноземної. Автор понад 90 наукових праць, співавтор 4 монографій, національного посібника з української мови як іноземної і навчально-методичного підручника з грифом МОЗ України.*

Rusnak Yulia *– PhD of Philology, Associate Professorof the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies of Bukovinian State Medical University. After defending her dissertation «The vocabulary of family rituals in Bucovina dialect» in the specialty 10.02.01. – Ukrainian language keeps on researching in the field of dialectology, ethnolinguistics, teaching Ukrainian as a foreign language. Author of more than 90 scientific works, co-auther of 4 monographs, national textbook of Ukrainian as a foreign language and textbook approved by Ministry of Health of Ukraine.*

Андрієць Валерія *– викладач-методист фахового коледжу Буковинського державного медичного університету. Коло наукових інтересів: інтерактивні технології викладання української мови та літератури.*

Andriyets Valeriya *– is a lecturer methodologist of the College of Bukovynian State Medical University. Scientific research interests: interactive technologies of Ukrainian language and literature teaching.*

Received*: 11.05.2025*
Advance Access Published*: June, 2025*

© N. Rusnak, D. Kibak, Yu. Rusnak, V. Andriyets, 2025

[55] Ibidem, P. 165.
[56] Rozdobudko I. Gudzyk…, op. cit., P. 165.
[57] Rozdobudko I. Hudzyk-2. Desiat rokiv po tomu…, op. cit., P. 22.
[58] Ibidem, P. 122.
[59] Ibidem, P. 143.